

ПОЗИЦИЯ НА АГЕНЦИЯТА ОТНОСНО ПРИОБЩАВА- ЩИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ СИСТЕМИ

Второ издание

Настоящият документ представя актуализацията — и представлява второто издание — на позицията на Европейската агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование (Агенцията) относно приобщаващите образователни системи, публикувана през 2015 г. В него са изложени съгласуваната визия за приобщаващите образователни системи и техните основни характеристики. В отделен **Документ със съпътстваща информация** са представени доказателствата и източниците, на които се основава тази актуализация на позицията на Агенцията за 2022 г.

Крайната визия за приобщаващите образователни системи се възприема като стремеж — цел и идеал, към който всички държави — членки на Агенцията, могат да насочат усилията си при развитието на своята политика. В стремежа си да окаже ефективна подкрепа на своите държави членки за постигането на тази цел Агенцията признава, че всички те са на различни етапи в мисленето и действието си по отношение на визията за приобщаващите образователни системи. Ето защо визията ще послужи като фокусна точка и вдъхновение за продължаване на работата с държавите членки през следващите години.

Агенцията има вече 25 години опит в работата си с държавите членки, но визията за приобщаващите образователни системи, изложена в позицията от 2015 г., остава непроменена:

Всички учащи, на каквато и възраст да са, да имат възможност да получат адекватно, висококачествено образование в общността, в която живеят, редом с приятелите и връстниците си.

Контекстът на работата на международно и европейско равнище обаче се е променил значително. Наложително е позицията на Агенцията да остане актуална, поради което чрез настоящия документ се актуализира първоначалната версия от 2015 г.

Образователните системи из цяла Европа са изправени пред все по-сериозни предизвикателства. Те са породени от конфликти, миграция, пандемии, изменение на климата, технологично развитие и обществени промени. Много от тези предизвикателства може да доведат до изостряне на неравенствата, които според **Global Education Monitoring Report 2020** [Световен мониторингов доклад относно образованието 2020 г.] често са свързани с:

... пол, отдалеченост, богатство, увреждане, етническа принадлежност, език, миграция, разселване, лишаване от свобода, сексуална ориентация, полова идентичност и изразяване на половата принадлежност, религия и други вървания и нагласи (ЮНЕСКО, 2020 г., стр. 4).

Националното законодателство и политиката трябва да признават правата на всички учащи и активно да предотвратяват дискриминацията, налагането на стереотипи и маргинализацията, очевидни за всички учащи, които може да са изложени на риск от изключване от приобщаващо образование по различни причини.

Настоящият контекст на конфликти, както и пандемията от COVID-19 представляват възможност да се преосмислят устойчивостта на образователните системи и начинът, по който те подготвят всички учащи за живот във все по-несигурни времена. С осъзнаването на пълното въздействие върху ученето, психичното здраве и благосъстоянието на младите хора на преден план излиза идеята за нов социален договор за образованието, както се посочва в **Reimagining our futures together** [Съвместно преосмисляне на нашето бъдеще] (International Commission on the Futures of Education, 2021 г.). В него се подчертава необходимостта **образованието да бъде**

„споделен социален ангажимент“ — едно от основните права на човека — и да се укрепва капацитетът на всеки човек за полагане на грижи и сътрудничество на всички равнища на обществото.

Социалните, образователните и финансовите ползи от приобщаването са добре документирани. Въпреки това все още е от първостепенна важност за всички държави да се отзоват на политическия императив, както и на важния етичен императив за стремеж към по-приобщаващи общества. В процеса на затвърждаване на своя ангажимент спрямо **целите за устойчиво развитие** държавите следва да **осигурят по-добра яснота относно принципите, които лежат в основата на един по-холистичен подход за инвестиране в качество за всички учащи.**

Ангажиментите, очертани в международни конвенции и европейски съобщения, трябва да бъдат включени в правните рамки на държавите, за да се гарантират равенство и защита от дискриминация. Законодателството следва да осигурява всеобщ и равен достъп до приобщаващо образование без дискриминация. В него трябва да се изтъкне, че форма на дискриминация е както сегрегацията, така и невъзможността да се осигурят необходимите приспособления, чрез които да се гарантира, че хората с увреждания могат да се ползват от всички права на човека на равна основа с останалите.

Законодателството и политиката следва да бъдат съсредоточени върху подходи за превенция и интервенция, така че да се даде възможност на всички учащи да преодоляват пречките пред ученето и да участват пълноценно в съответствие с крайната визия, а именно всички учащи, на каквато и възраст да са, да получат образование в общността, в която живеят, редом с приятелите и връстниците си.

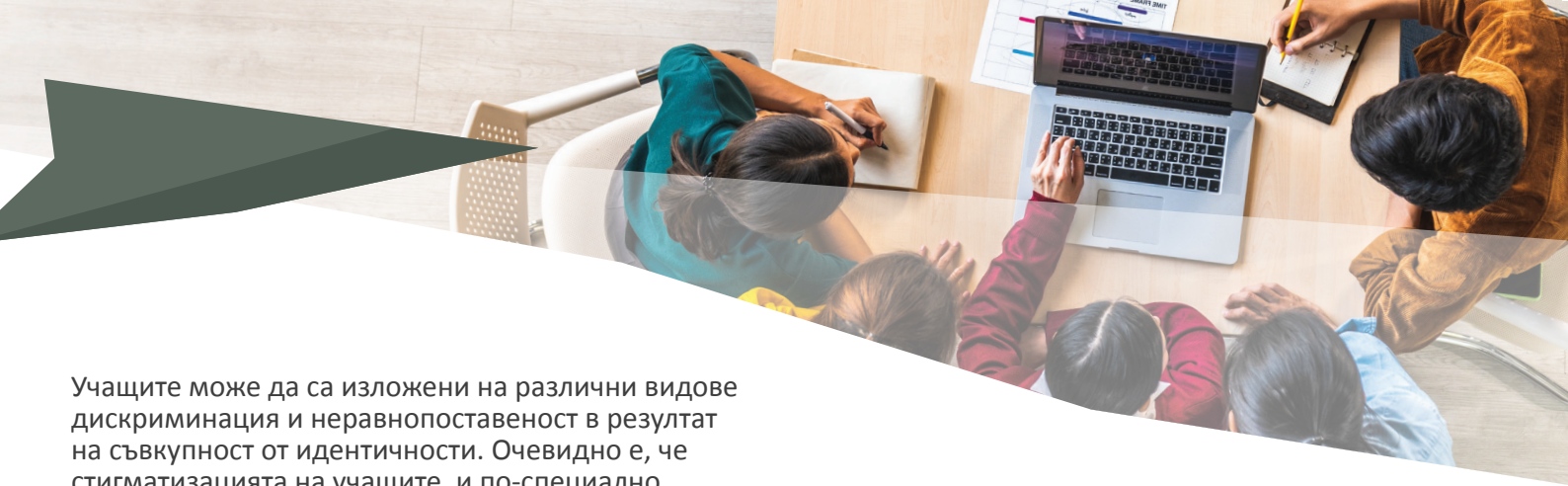
От изключителна важност за справянето с настоящите предизвикателства е **всички участници в образователния процес да разширят разбирането си за приобщаващо образование,**

така че то да включва ВСИЧКИ учащи (ЮНЕСКО, 2020 г.). Това изисква **пълно отстраняване на механизмите за дискриминация, маргинализация и налагане на стереотипи, чрез които учащите биват изключвани от възможности в своите местни общности и училища.** Националните стратегии, насочени към определени малцинствени групи, следва да бъдат разширени, за да се приложи правото на образование и да се гарантира, че всеки учащ е от значение.

В основата на бъдещото планиране стои необходимостта от яснота относно значението на приобщаващото образование. **Приобщаването в образованието и равнопоставеността не следва да се разглеждат като отделни политики, а като фундаментални принципи, върху които се изграждат всички национални политики.** Това включва политиките в сферата на управлението, учебните планове, оценяването, осигуряването на качество, мониторинга и оценката, образованието на учителите, както и финансирането и разпределението на ресурси.

Основополагащо за предоставянето на качество е развитието на ключови компетентности чрез възможности за професионално обучение. Тези компетентности трябва да дадат възможност на всички преподаватели да подобряват постиженията, изходящите продукти и резултатите на цялата образователна система. Преподавателите следва да са подготвени да адаптират или променят учебния план, за да осигуряват подходящи възможности за всички учащи, без да прибегват до алтернативни или отделни учебни планове. **Персонализираните подходи следва да ангажират всички учащи, да насърчават активното им участие и да им дават право на глас в учебния процес.**

Гъвкавото финансиране и равнопоставеното разпределение на ресурси следва да са съсредоточени върху **повишаването на капацитета на училищата и общностите да отговарят на многообразието и да оказват подкрепа на всички учащи.** При определянето на подходи за финансиране трябва да се вземат предвид въпроси, свързани с пресечните нужди на учащите. Все повече се признава, че идентичностите на учащите се припокриват и често представляват множество измерения на многообразието.

Учащите може да са изложени на различни видове дискриминация и неравнопоставеност в резултат на съвкупност от идентичности. Очевидно е, че стигматизацията на учащите, и по-специално използването на етикети при вземането на решения относно предоставянето на ресурси или достъп до ресурси, може да повлияе на равнопоставеността.

Това все по-широко признаване на многообразието и сложността на учащите изисква повишена степен на съвместна работа. То също така ще наложи промяна на ролята на специалистите в областта на образованието, които трябва да са подготвени да предлагат по-персонализирани педагогически методи, по-активно използване на цифрови технологии и по-разнообразни учебни пътеки. Все по-често от училищните общности ще се изисква да участват в процес на преосмисляне на понятието „училище“ като институция, която предлага нещо повече от това да представя съдържание от учебен план.

Партньорствата и мрежите със заинтересовани страни и местни общности ще бъдат от все по-голямо значение, тъй като институциите (като правителства, министерства, регионални или местни власти и училища) ще се организират и ще си сътрудничат по различни начини, за да установят съвместна работа между секторите. Такъв тип работа трябва да обхваща разбиране на по-широката екосистема на приобщаващите образователни системи. При нея трябва също така да се отчетат ключовите влияния върху ученето и участието в рамките на отделните равнища на системата и между тях, като се гарантират напредъкът на учащите и приемствеността на предоставянето между всички етапи на образованието.

В годините след COVID-19 може да се открие възможност за **повишаване на обществената**

осведоменост относно въздействието на сегрегацията, изолацията и изключването от училищната система. Това следва да залегне в основата на един подход за „преизграждане и подобряване“, насочен към изграждането на капацитет за всички заинтересовани страни и използването на данни за осигуряване на равнопоставен достъп, входяща информация и резултати за ВСИЧКИ учащи. При такъв подход работата следва да се изменя според нуждите, за да се осигурят различни пътища и подходи, съобразени с настоящия контекст и миналото на държавите — с акцент върху непрекъснатото подобряване и предоставяне на висококачествено, ориентирано към учащите образование за всички.

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2022

Можете да цитирате тази публикация, както следва: Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2022 г. *Позиция на Агенцията относно приобщаващите образователни системи.* Второ издание. Одензе, Дания